

Naisten ja lasten internointiin johtaneet tapahtumat syys-lokakuussa 1944 tämänhetkisen tutkimustiedon valossa

Alla oleva kuvaus perustuu suomalaisen arkistoaineiston sekä joidenkin Liittoutuneiden Valvontakomission (LVK) puheenjohtajan Andrei Ždanovin arkistosta löytyneiden tietojen analysointiin. Ždanovin arkiston ja eräiden suomalaiskokoelmien läpikäynti on vielä kesken, joten tässä tiedotteessa annettu kuva naisten ja lasten internointiin johtaneista tapahtumista voi vielä muuttua.

Suomen ja Saksan välisten suhteiden katkeaminen

Suomen eduskunnan 2. syyskuuta 1944 hyväksymien rauhan ennakkoehtojen mukaan Suomen oli katkaistava suhteensa Saksaan ja vaadittava sitä vetämään joukkonsa maan alueelta syyskuun 15. päivään mennessä. Rauhan ennakkoehtoihin ei sisältynyt saksalaisia siviilejä koskevia kohtia. Valtiollinen poliisi (Valpo) tähdensi 5. syyskuuta 1944, että Suomen hallituksen vaatimus saksalaisten poistumisesta koski vain sotajoukkoja ja Hitlerin hallituksen edustajia, ei ”siviiliväkenä laillisessa järjestyksessä olo- ja työluvalla maassamme oleskelevia Saksan kansalaisia”. Saksalaisten siviilien mahdollinen poistuminen oli Valpon mukaan ”heidän ja Saksan hallituksen välinen asia”, Suomen viranomaiset eivät tunteneet tarvetta karkottaa heitä maasta.

Suomen hallitus sai kuulla saksalaisten ja unkarilaisten siviilien internointia koskevasta vaatimuksesta vasta 14. syyskuuta, kun varsinaiset neuvottelut välirauhansopimuksesta Suomen ja liittoutuneiden (Neuvostoliiton ja Iso-Britannian) välillä alkoivat Moskovassa. Neuvostoliiton ulkoministeri Vjatšeslav Molotov ojensi suomalaisdelegaatiolle sopimusluonnoksen, jonka toiseen artiklaan sisältyi vaatimus Saksan ja Unkarin kansalaisten internoinnista. Sopimus allekirjoitettiin 19.9.1944. Suomen rajanylityspaikoille annettiin määräys estää seuraavasta päivästä lähtien Saksan ja Unkarin kansalaisten poistuminen maasta. Varsinaisen internointi aloitettiin 23.9.1944. Prosessi olisi voitu hoitaa hieman nopeamminkin, mutta sisäministeri Kaarlo Hillilä määräsi jostain syystä Valpon viivyttämään sitä muutamalla päivällä.

Saksan kansalaisten poistuminen maasta

Suomessa olevien Saksan kansalaisten määrä oli laskenut syyskuun 1944 alkupäivinä nopeasti. Saksan hallituksen hyväksi jollain tavoin työskennelleet tai voimakkaasti kansallissosialismia kannattaneet henkilöt ymmärsivät heti 2.9. jälkeen, ettei heidän kannattanut jäädä sodasta irtautuneeseen ja Neuvostoliiton miehitysuhan alla elävään maahan. Ennen välirauhansopimuksen allekirjoittamista eli syyskuun 19. päivää siviilit saivat lähteä vapaasti. Saksan hallituksen edustajilla ja sotilaillakin oli aina 15.9. asti aikaa poistua maasta. Suomen viranomaiset olisivat todennäköisesti olleet valmiita päästämään saksalaiset ja unkarilaiset siviilihenkilöt maasta vielä välirauhansopimuksen solmimisen jälkeenkin, jos vain Neuvostoliitto ei tätä kieltäisi.

Lupaa ei kysytty, eikä sitä varmaan olisi saatukaan, mutta suomalaisten viranomaisten asiakirjat osoittavat, että ainakin jossain yksittäistapauksissa Saksan kansalaisten annettiin poistua Suomen viranomaisten tieteen vielä 20.9 jälkeenkin, vaikka sen olisi pitänyt olla mahdotonta. Internoitavia ei myöskään useimmissa tapauksissa haettu yksi kerrallaan kotoa, vaan heidät määrättiin itse saapumaan viranomaisten ilmoittamiin kokoontumispaikkoihin. Näin pakenemishaluisille henkilöille jäi lisää aikaa poistua maasta. Suomeen jäikin lähinnä vain henkilöitä, joiden siteet siihen olivat niin vahvat, että edes internointiuhka ei saanut heitä poistumaan maasta.

Suomalaisviranomaisia on myöhemmin kritisoitu siitä, että he päästivät niin monia Saksan ja Unkarin kansalaisia poistumaan maasta. Esimerkiksi valvontakomission puheenjohtaja Andrei Ždanov väitti helmikuussa 1945, että suomalaiset viranomaiset olivat omaksuneet saksalaisia kohtaan asenteen ”Jumalan kiitos, matkustivat”. Vaikuttaa todennäköiseltä, että suomalaiset ajattelivat juuri näin. On kuitenkin huomattava, että valtaosa saksalaisista poistui maasta syyskuun alkupuolella eli ennen kuin internoimisvelvoite astui voimaan.

Välirauhansopimuksen internointiartiklaa tulkittiin alussa väljästi

Suomalaiset viranomaiset kykenivät joustamaan varsinaisen internoinnin toimeenpanossa, sillä leireille kerättävää väestönosaa ei ollut helppo määritellä. Monissa tapauksissa oli epäselvää, oliko Suomessa asuva henkilö todella Saksan tai Unkarin kansalainen vai ei. Lisäksi maassa oli runsaasti ihmisiä, joilla oli Saksan kansalaisuus, mutta joiden internointi tuntui Suomen viranomaisten mielestä olevan tästä huolimatta kyseenalaista. Tähän ryhmään kuului esimerkiksi suomalaissyntyisiä naisia ja heidän lapsiaan. Monilla naisista oli sekä Suomen että Saksan kansalaisuus.

Epäselvissä tapauksissa Valpo tulkitsi välirauhansopimuksen toista artiklaa aluksi johdonmukaisen väljästi. Karsinnan tuloksena internoitavien lukumäärä laski voimakkaasti. Valpo arvioi Suomessa olevan 15.9.1944 yhteensä 733 Saksan ja Unkarin kansalaista (luku joka osoittautui myöhemmin vääräksi), mutta kun yllä olevat ryhmät, Suomen kansalaisuuden saaneet henkilöt ja maasta juuri lähteneet poistettiin luetteloista, jäljelle jäi vain 304 nimeä. Lokakuun puoliväliin mennessä Suomen viranomaiset olivat kuitenkin onnistuneet internoimaan vain noin 190 henkeä.

Suomen viranomaiset tiedostivat alusta lähtien, että heidän päätöksensä sulkea joitain ryhmiä internoinnin ulkopuolelle voitiin ainakin osittain kyseenalaistaa juridisilla perusteilla. Ulkoasiainministeriön (UM) palveluksessa ollut tunnettu kansainvälisen oikeuden asiantuntija Erik Castrén varoitti jo 25.9.1944, että ”ankarasti tulkiten internoimisvelvollisuus koskee myös alaikäisiä”, mutta jatkoi samaan hengenvetoon, että tässä ”suhteessa kuitenkin olisi syytä yrittää saada lievennystä”.

Internoinnin kiristäminen

Lokakuussa suomalaiset alkoivat tiukentaa internointia. 2.10.1944 määrättiin yli 65-vuotiaat henkilöt internoitavaksi, ja 17.10. valtioneuvoston ulkoasianvaliokunta teki saman päätöksen suomalaissyntyisten naisten, heidän lastensa sekä alle 15-vuotiaiden orpojen osalta. Valitettavasti tämä päätös on heikosti dokumentoitu. Ulkoasiainvaliokunnan kokouksista ei vielä tuolloin laadittu pöytäkirjoja, eikä arkistoista ole myöskään löytynyt esitysasiakirjoja tai valiokunnan jäsenten kokousta koskevia yksityisiä muistiinpanoja.

Asiakirjoista ei ollut löytynyt viitteitä siitä, että valvontakomissio olisi vaatinut naisten ja lasten internointia. Miksi siihen sitten ryhdyttiin? Päätöksestä kertovan lähdeaineiston puutteellisuuden vuoksi tähän kysymykseen ei voida antaa varmaa vastausta, mutta suomalaisen ja venäläisen arkistoaineiston avulla voimme rakentaa kuvan niistä tapahtumista, jotka ilmeisesti johtivat naisten ja lasten internointiin.

Kiristämispäätöksiä edeltäneet tapahtumat

Siviilien internointi ei ollut enempää Suomelle kuin Neuvostoliitollekaan merkittävä kysymys, ja se saikin molempien maiden viranomaisilta osakseen paljon vähemmän huomiota kuin esimerkiksi Saksan asevoimien karkottaminen Lapista, sotarikollisten tuomitseminen tai sotakorvausten maksaminen. Neuvostoliiton hallitsema LVK seurasi kuitenkin tarkoin kaikkien välirauhansopimuksen ehtojen toteuttamista, ja siten sen huomio kiinnittyi myös internoinnin etenemiseen. LVK pyysi ja sai luetteloita internoiduista ja lähetti myös edustajiaan tutustumaan leireihin.

Valvontakomission edustajat eivät pitäneet näkemästään. Lokakuussa 1944, hieman ennen kuin ulkoasiainvaliokunta päätti internoida naiset ja lapset, LVK:n johto kritisoi internointiprosessia kahdelle suomalaisministerille, jotka molemmat sattuivat olemaan ulkoasiainvaliokunnan jäseniä. Valvontakomission varapuheenjohtaja Grigori Savonenkov valitti lokakuun 12. päivänä ulkoministeri Enckellille, että internoitujen elinolot ovat ”erinomaiset”. Neuvostokenraalia ärsytti ainakin se, että internoidut saivat ottaa vastaan vieraita ja että sairastuneet henkilöt saivat poistua leiriltä. Seuraavana päivänä itse puheenjohtaja Andrei Ždanov puuttui samaan asiaan keskustellessaan toisen kulkulaitosministerin Eero A. Wuoren kanssa. Pitkän, lähes kokonaan muita asioita käsittelevän keskustelun yhdessä vaiheessa Ždanov totesi Wuoren muistiinpanojen mukaan, että ”Saksan ja Unkarin kansalaiset, joita muutenkin on internoitu ihmeellisen vähän, saavat elää varsin mukavissa oloissa, kun taas vapautettuja Neuvostoliiton kansalaisia pidetään vankilassa odottamassa kotimaahan pääsyään”. Kovin tärkeänä neuvostoviranomaiset eivät viittausta internoitujen ”vähäiseen määrään” kuitenkaan pitäneet, sillä sitä ei edes kirjattu LVK:n virkailijoiden keskustelusta laatimaan pitkään keskustelupöytäkirjaan. Siinä todetaan vain lyhyesti, että internoituja on 190. Ždanovin internoitujen elinoloja koskevat kommentit kirjattiin kyllä tarkkaan, joten neuvostokenraalin ärtymys lienee kohdistunut nimenomaan internoitujen neuvostoliittolaisista sotavangeista poikkeavaan kohteluun, ei niinkään internoitujen pieneen määrään.

Neuvostoliittolaisten keskustelusta laatima muistio paljastaa, että Ždanov ei ottanut internointiasiaa esille täysin oma-aloitteisesti, vaan Wuori oli nimenomaan kysynyt häneltä ”onko Teidän mielestänne tämä hallitus täyttänyt välirauhansopimuksen ehdot niin lojaalisti, että te voitte olla tyytyväisiä, vai onko asiassa esiintynyt puutteita, joita saatettaisiin arvostella?” Kysymyksen taustalla ei ollut vain Wuoren vilpityn halu varmistua siitä, että sopimuksen ehdot oli täytetty hyvin. Professori Kimmo Rentolan mukaan Wuori pyrki tämänkaltaisten kysymysten avulla saamaan Ždanovilta ”valtakirjan hallituksen kaatamiseen”, vaikka kuului itsekin sen kokoonpanoon. Internointikysymys kytkettiin siis Wuoren kysymyksen kautta suomalaispoliitikkojen välisiin valtataisteluihin. Ždanov mainitsi vastauksessaan useita tyytymättömyyden aiheita ja vasta lopussa kommentoi internointiasiaa: ”Ja mainittakoon tällainen yksityiskohta: internoituja Saksan ja Unkarin kansalaisia, joita on 190 henkeä, pidetään paljon paremmissa oloissa kuin poliittisin perustein tuomittuja neuvostokansalaisia.”

Miksi neuvostoliittolaiset olivat tyytymättömiä?

Ždanovin internoitujen määrää koskevan huomautuksen voisi olettaa viittaavan suomalaisten päätökseen supistaa alkuvaiheessa internoitujen määrä 733:sta 304:aan henkilöön, mutta todennäköisempää on, että se viittasi kadonneiden saksalaisten suureen määrään. Valvontakomissio ei kyennyt itse laskemaan kuinka paljon Saksan ja Unkarin kansalaisia Suomessa oli ennen välirauhansopimuksen allekirjoittamista, vaan sen asiaa koskevat tiedot olivat peräisin Suomen viranomaisilta. Pääosa LVK:n tuolloisista internoimisprosessin toteuttamista koskevista tiedoista olivat peräisin UM:n 5.10.1944 toimittamasta muistiosta, jossa väitettiin, että Saksan ja Unkarin kansalaisia oli ollut 19.9.1944 Suomessa noin 560, ei 733. Muistiossa ilmoitettiin, että suomalaisviranomaiset olivat poistaneet luetteloista kaksoiskansalaiset ja heidän alle 15-vuotiaat lapsensa, 19.9.1944 mennessä Suomen kansalaisiksi otetut henkilöt, maasta lähteneet ja Saksan hallussa olleeseen Pohjois-Suomeen siirtyneet henkilöt, jolloin internoitavien määrä oli supistunut 560:sta 304:aan.

Periaatteessa on mahdollista, että päätökset rajata tiettyjä ryhmiä internoinnin ulkopuolelle tuntui neuvostoliittolaisista epäilyttävältä. Ryhmien poissulkeminen oli kuitenkin helppo perustella: miksi ”Saksan ja Unkarin kansalaisina” olisi internoitu Suomen kansalaisuuden saaneita, suomalaissyntyisiä naisia, heidän lapsiaan tai Saksan kansalaisuuden menettäneitä? Maasta poistuneita tai Saksan armeijan hallitsemaan Lappiin siirtyneitä suomalaiset siviiliviranomaiset eivät tietenkään voineet internoida. On vaikea uskoa, että näiden ryhmien internoimatta jättäminen todella ärsytti neuvostoliittolaisia, mutta LVK:n UM:lta saamaan muistioon sisältyi muutamia muita kohtia, joihin sotaa käyvästä stalinistisesta poliisivaltiosta kotoisin olevat neuvostoupseerit varmasti kiinnittivät huomiota. Suomalaiset nimittäin raportoivat, että 304:sta henkilöstä oli internoitu vain 172 henkeä. ”Jatkuvista etsiskelyistä huolimatta tähän mennessä ei vielä ole tavattu 112 Saksan ja Unkarin kansalaista.” Neuvostoliittolaisille kerrottiin siis, että yli 110 heidän vihollismaidensa kansalaista oli onnistunut välttämään internoinnin ja osa näistä piileskeli nyt

Suomessa. Ei ollut vaikea arvata, että asia tuntui välirauhansopimuksen solmimisesta pikkutarkasti valvovien ja itsekin Saksaan vastaan käytyyn poikkeuksellisen veriseen sotaan osallistuneiden neuvostoupseerien mielestä äärimmäisen vastenmieliseltä. Tulevina kuukausina LVK:n edustajat puuttuivatkin lukuisia kertoja nimenomaan tähän kysymykseen.

Vaikutelma saksalaisten ”piileskelystä” oli syntynyt Suomen viranomaisten tilastointivirheiden tuloksena

Todellisuudessa internoitavien lukumäärän jääminen alhaiseksi oli ymmärrettävää, sillä kuten myöhemmin havaittiin, useimmat maasta paenneista olivat lähteneet ennen välirauhansopimuksen allekirjoittamista, jolloin suomalaisilla ei ollut enempää syytä kuin velvoitettakaan internoida heitä. Kun kerran pääosa kadonneesta 112 henkilöstä oli poistunut maasta jo ennen 15. syyskuuta, heitä ei olisi ylipäätään tullut sisällyttää välirauhansopimuksen perusteella internoitavien luetteloihin. Valpo puolustautui myöhemmin huomauttamalla, että osa heistä oli lähtenyt saksalaisilla aluksilla ilman, että heidän lähtöään olisi rekisteröity tai poistunut vetäytyvien saksalaisten joukkojen mukana. Syksyn 1944 ja seuraavan talven kuluessa tehdyt tutkimukset osoittivat kuitenkin, että luetteloissa oli myös henkilöitä, jotka olivat lähteneet maasta kuukausia tai jopa vuosia ennen Suomen ja Saksan välisten suhteiden katkeamista. Luetteloihin sisältyi runsaasti muitakin aiheettomia kirjauksia, kuten 19.9.1944 tai aiemmin Suomen kansalaisuuden saaneita, Saksan armeijassa palvelevia ja jopa muutamia kuolleita.

Ensimmäiset luettelot internoitavista henkilöistä oli Valpossa laadittu kiireellä vasta välirauhansopimuksen solmimisen jälkeen, mutta niiden puutteellisuus ei heijastellut vain Suomen syksyllä 1944 tekemän poliittisen suunnanmuutoksen aiheuttamaa myllerrystä, vaan taustalla olivat pitempiäaikaisemmat ulkomaalaisten valvonnan ja tilastointikäytännön heikkoudet. Sisäasiainministeriö oli valittanut elokuun alussa 1944 eri viranomaisille lähettämässään yleiskirjeessä, että vaikka maassa olevien ulkomaalaisten tehokas valvonta oli kriisiaikoina erittäin tärkeää, asiasta 1942 säädetyn asetuksen mukaisia ilmoituksia ei ollut useinkaan tehty. Siten ministeriö kehotti poliisiviranomaisia varmistamaan, että ulkomaalaiset sekä heitä majoittaneet ja työllistäneet suomalaiset täyttäsivät velvoitteensa. Säädöksiä rikkoneet tuli asettaa syytteeseen. Vikaa oli ilmeisesti myös poliisiviranomaisten toiminnassa, sillä heitäkin kehoitettiin erikseen ”viivyttämättä täyttämään ulkomaalaisia koskevat ilmoitusvelvollisuutensa”.

Naisten ja lasten internointi nousee esiin

Suomalaiset joutuivat kuuntelemaan tarkoin valvontakomission kommentteja, joten sen puheenjohtajan lyhyetkin huomautukset otettiin vakavasti. Ždanovin kommentti osui lisäksi arkaan paikkaan, sillä Valpon toiminta näytti sen omien numerotietojen valossa harvinaisen tehottomalta, olihan 304:sta internoitavaksi määrätystä henkilöistä vielä lokakuun 1944 alussa kateissa yli sata henkeä. Kaiken lisäksi parannusta ei ollut odotettavissa. Kadonneita Saksan ja Unkarin kansalaisia etsivät

Valpon viranomaiset olivat lokakuun puoliväliin mennessä ymmärtäneet, että lähes kaikki etsittävät henkilöt olivat paenneet maasta jo ennen internoinnin alkamista. Useimpien henkilöiden kohdalla tätä ei kuitenkaan voitu todistaa aukottomasti tavalla, joka olisi neuvostoliittolaisia tyydyttänyt. Siten vaikutelma, että maassa piileskeli saksalaisia, jäi elämään.

Valpon tilastojen laatimisessa tapahtuneet virheet olivat kohtalokkaita, sillä maasta jo aikoja sitten lähteneitä ihmisiä ei voinut saada mitenkään kerätyiksi leireille. Valpon oli käytännössä mahdotonta ratkaista tilannetta, vaikka muutamat harvat maassa vielä piileskelevät henkilöt olisikin saatu kiinni. Lukumäärää voitiin siten nostaa vain laajentamalla internoitavien piiriä. Valtioneuvosto oli siten lokakuussa 1944 ajautunut viranomaisten laiminlyöntien ja heistä riippumattomien syiden yhteisvaikutuksesta tilanteeseen, jossa ajatus naisten ja lasten internoimisesta nousi esiin. Tähän toimenpiteeseen ulkoasiainvaliokunta päätti sitten ryhtyä 17. lokakuuta 1944. Naisten ja lasten internointi ei kuitenkaan ollut edelleenkään ehdottoman välttämätöntä. Valvontakomissio ei ollut esittänyt asiaa koskevaa vaatimusta enempää virallisesti kuin epävirallisestikaan. LVK ei edes ollut millään tavalla suoranaisesti osoittanut kiinnostusta naisten ja lasten tilannetta kohtaan, vaan oli vain ilmaissut epämääräisesti (sivulauseessa) tyytymättömyytensä internoitujen ”vähäisestä lukumäärästä”, millä viitattiin todennäköisesti kadonneiden suureen määrään. Selvää toki oli, että valvontakomissio voisi myöhemmin puuttua myös suomalaisten päätöksiin jättää joitain ryhmiä internoinnin ulkopuolelle. Todennäköisempää kuitenkin oli, että se kiinnittäisi huomiota ”piileskelevien” suureen määrään. Tälle asialle suomalaiset eivät kuitenkaan voineet enää tehdä mitään. Naiset ja lapset he sentään saattoivat internoida siinä pienessä toivossa, että toimenpide tyydyttäisi neuvostoliittolaisia. Toive osoittautui turhaksi.

Naisten ja lasten internointi ei helpottanut Suomen viranomaisten asemaa

Internointileireillä olevien ihmisten kokonaismäärä kaksinkertaistui lokakuun 1944 tuloksena, mutta tämä ei neuvostoviranomaisia tyydyttänyt. Suomalaiset eivät olleet edelleenkään puuttuneet niihin kahteen asiaan – kadonneiden suureen määrään ja internoitujen elinoloihin – jotka ärsyttivät valvontakomissiota. Sen sijaan he olivat internoineet ryhmiä, joihin neuvostoliittolaiset eivät olleet kiinnittäneet mitään erityisempää huomiota. Internoitujen elinoloja tiukennettiin syksyn 1944 kuluessa monin tavoin, mutta tilastovirheiden perusteella syntynyttä ”haamusaksalaisten” ongelmaa suomalaiset eivät pystyneet ratkaisemaan. Sota Euroopassa jatkui lokakuun 1944 alun jälkeen vielä lähes seitsemän kuukautta, ja tänä aikana valvontakomissio palasi kerta toisensa jälkeen kadonneiden saksalaisten ongelmaan. LVK vaati toistuvasti etsintöjen tehostamista. Se ei joko uskonut suomalaisten vaatimuksia, joiden mukaan etsittävät olivat poistuneet maasta, tai sitten se käytti asiaa painostuskeinona.

Partisaani-iskujen siviiliuhreja koskeva tallennus valmistunut

Vuosien 1941–1944 ns. partisaani-iskujen siviiliuhreista on laadittu sähköinen nimitiedosto taustatietoineen. Luettelo käsittää 176 iskuissa surmansa saanutta henkilöä.

Nimitiedosto liitetään niin pian kuin mahdollista linkkinä Kansallisarkiston Vuosien 1939–44 menehtyneiden nimitiedostoon, kuitenkin siten, että se toimii erillisenä pikkutiedostona suhteessa tähän nimitiedostoon. Partisaani-iskuja käsittävä nimitiedosto on Excel-pohjainen eikä toimi tietokantana.

Erikoistutkija Niklas Jensen-Eriksenin virkasuhde loppuu 31.3.2009

Erikoistutkija Niklas Jensen-Eriksen lopettaa 31.3.2009, koska hänet on valittu 1.1.2009 alkaen Helsingin yliopiston tutkijatohtoriksi kolmen vuoden kaudeksi. Jensen-Eriksen jatkaa kuitenkin Internoidut-projektin palveluksessa maaliskuun 2009 loppuun, jotta hän saa kesken olevat työt ja ennen kaikkea internointia koskevat tutkimukset loppuun. Jensen-Eriksen on lähtönsäkin jälkeen valmis osallistumaan hankkeeseen tukihenkilönä.

Siviilipalvelusmies aloittanut

Siviilipalvelusmies Juho Partanen on aloittanut Internoidut-hankkeen tutkimusavustajana 17.11.2008. Partanen suorittaa tutkimusta avustavia töitä ja toimistotehtäviä. Hänen palvelusjaksonsa päättyy noin yhdentoista kuukauden jälkeen 16.10.2009.

Venäjänkielinen harjoittelija aloittanut

Slavistiikan opiskelija Liisi Khirug on aloittanut Internoidut-hankkeen harjoittelijana 1.12.2008. Harjoittelujakson kesto on kolme kuukautta. Khirugin erityisenä tehtävänä on seuloa kenraali A.A. Ždanovin Kansallisarkistossa jo olevaa mikrofilmikokoelmaa ja tehdä käännöksiä Internoidut-hankkeen kannalta keskeisistä asiakirjoista tai niiden osista.

Ohjausryhmän kokous

Ohjausryhmä kokoontuu torstaina 15. tammikuuta klo 9 pääjohtajan huoneessa.